

SOSYAL BİLİMLERDE ARAŞTIRMA YÖNTEMLERİ
DERSİNİN ÖĞRETİM ÜYELERİNİN GÖRÜŞLERİNE
GÖRE İNCELENMESİ

Şule Betül TOSUNTAŞ*, Engin KARADAĞ**, Şahin DANIŞMAN***

Makale Geliş Tarihi-Received: 15.01.2020
Makale Kabul Tarihi-Accepted: 10.05.2020
Doi: 10.37093/ijsi.746491

ÖZ

Bu çalışmanın amacı sosyal bilimler alanında lisansüstü düzeyde verilen Araştırma Yöntemleri dersinin öğretim üyelerinin görüşlerine göre incelenmesidir. Çalışmada nitel araştırma desenlerinden biri olan durum çalışması kullanılmıştır. Çalışmanın örneklemini maksimum çeşitlilik ve ölçüt örnekleme yoluyla seçilen sosyal bilimler alanında çalışan yüksek lisans veya doktora seviyesinde araştırma yöntemleri dersi yürüten 7 öğretim üyesi oluşturmuştur. Çalışmanın verileri literatür taraması sonunda oluşturulan 12 soruluk yarı yapılandırılmış görüşme formu ile toplanmıştır. Öğretim programı, öğrenci, öğretim üyesi ve kaynaklar şeklinde 4 tema altında öğretim üyelerinin görüşlerine yer verilmiştir. Bulgulara göre öğretim programı açısından en çok üzerinde durulan nokta, Türkçe kaynakların

* Dr. Öğr. Üyesi, Bursa Uludağ Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, Bursa/Türkiye. sbtosuntas@uludag.edu.tr ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-0731-6505>.

** Prof. Dr., Akdeniz Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, Antalya/Türkiye. enginkaradag@akdeniz.edu.tr ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-9723-3833>.

*** Dr. Öğr. Üyesi, Düzce Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Matematik ve Fen Bilimleri Eğitimi Bölümü, Düzce/Türkiye. sahindanisman@duzce.edu.tr ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4739-3625>.

yetersiz olmasıdır. Ders süresince en zor anlaşılan konunun örnekleme yöntemleri olduğu ifade edilmiştir. En önemli sorun olarak öğrencilerin ve öğretim üyelerinin zaman yetersizliği nedeniyle derse yeterince hazırlık yapmadan katılmaları olarak görülmektedir. Araştırma yöntemleri dersinin verimli olabilmesi için gerçek bir araştırma sürecinin yürütüldüğü bir uygulama yapılması gerekliliği ifade edilerek ders saatlerinin az olduğu vurgulanmıştır. Bu doğrultuda lisansüstü düzeyde araştırma yöntemleri dersine yönelik uygulamalı bir öğretim tasarımı yapılması ve dersin verimli olabilmesi için kaynakların etkin kullanılması yerinde olacaktır.

Anahtar Kelimeler: Sosyal Bilimler, Bilimsel Araştırma, Araştırma Yöntemleri, Araştırma Yöntemleri Dersi, Lisansüstü Eğitim.

INVESTIGATION OF RESEARCH METHODS COURSE IN SOCIAL SCIENCES ACCORDING TO THE VIEWS OF THE FACULTY MEMBERS

ABSTRACT

The purpose of this study is to investigate the Research Methods course which is taught at the postgraduate level in the field of social sciences according to the views of the faculty members. The case study, which is one of the qualitative research designs, was used in this study. The sample of the study consisted of 7 faculty members teaching at the master or doctorate level research methods courses in the social sciences chosen through maximum diversity and criterion sampling. Data of the study was collected by a semi-structured interview form consisting of 12 questions. The views of the faculty members were presented under four themes as curriculum, students, faculty members, resources. According to the findings, the most emphasized point is insufficient Turkish resources in the respect of curriculum. During the course, it was stated that the most difficult subject is sampling methods. The most important problem is that students and faculty attend the course without sufficient preparation due to lack of time. In order to be effective in the research methods course, it is emphasized that a real research process should be carried out and but the weekly course hours are low. In this direction, it would be appropriate to design an applied instructional design for the research methods course at the postgraduate level and to use resources effectively for the course to be productive.

Keywords: Social Sciences, Scientific Research, Research Methods, Research Methodology Course, Postgraduate Education.

GİRİŞ

Araştırma, belirlenen amaçlar için veri toplama ve mantıklı olarak verileri analiz etme sürecidir. Bir diğer tanımla bir konuda anlayışı artırmak amacıyla bilgi toplanması ve analiz edilmesi adımlarından oluşan bir süreçtir (Creswell, 2012). Bir soru veya bir problemi araştırmak için birçok yöntem mevcut olduğundan bu tanım geneldir. Araştırma yöntemi ise güvenilir ve geçerli yollarla bilgi edinmek için veri toplama ve analiz etme yoludur (McMillan, Schumacher, 2006). Araştırma eğitimi ise, bireylere bilimsel tutum ve davranışların, araştırmaya yönelik yeterliklerin kazandırılarak bireyde ve toplumda araştırma bilincinin oluşturulmasını amaçlamaktadır (Saracaloğlu, 2005; Taşdemir, Taşdemir, 2011). Araştırma yöntemleri dersinin temel amacı nicel - nitel araştırma sürecini (sorun belirleme, veri toplama, veri analizi ve sonuçları yorumlama) incelemek, belli başlı nicel - nitel araştırma yöntemlerini (deneysel yöntem, tarama yöntemi, ilişkisel yöntem, vaka çalışması, fenomenoloji, eylem araştırma modelleri vd.) gözden geçirmek ve belirli bir konu hakkında nicel - nitel araştırma yapabilmeleri için gereken literatür bulma, veri toplama, verileri değerlendirme ve rapor yazma tekniklerini uygulamalı olarak öğrenmelerini sağlamaktır. Birçok alanın lisansüstü eğitim programlarında araştırma yöntemleri dersleri zorunlu ders kapsamındadır. Bu doğrultuda lisansüstü eğitim öğrencilerine öncelikle tez, makale veya bildiri vb. bilimsel araştırmaları yürütebilmeye yönelik yeterliklerin kazandırılması amaçlanmaktadır.

Eğitim araştırmalarında, tez ve makalelerde birçok hatanın bulunduğu ifade edilmektedir (Onwuegbuzie, 2002). Araştırmalarda yapılan bu hataların nedenleri ise şu şekildedir (Onwuegbuzie, Daniel, 2003): (i) Araştırma yöntemleri lisans ve lisansüstü düzeydeki derslerde etkileşimli bir süreçten çok doğrusal adımlarla öğretilmektedir. (ii) Lisansüstü düzeydeki araştırma yöntemleri dersi programları nicel ve nitel araştırmalar konusunda yetersiz kalmaktadır. (iii) Araştırmanın doğası hakkında yanlış algılamalar bulunmaktadır. (iv) Araştırma yöntemleri dersi uzmanlık alanı olmayan öğretim elemanları tarafından verilmektedir. (v) Öğrencilere kullanılmayan ve uygun olmayan araştırma yöntemleri öğretilmekte ve öğrencilerde başarısızlık ve isteksizlik göstermektedir. Öğrencilerin araştırmanın hem üreticisi ve hem tüketicisi olabilmelerine yardımcı olabilmek adına bütünleşmiş süreç, yansıtıcı ve holistik bir araştırma yeterliliğinin kazandırılması gerekmektedir (Karadağ, 2009; 2010).

*Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri Dersinin Öğretim Üyelerinin
Görüşlerine Göre İncelenmesi*

Araştırma yöntemleri ders başarısı, araştırmaya yönelik tutumlar ve araştırma deneyiminin; araştırma yeterliliğini etkileyen faktörler olduğu ifade edilmektedir (Saracaloğlu, Varol, Ercan, 2005).

İstatistik dersine yönelik tutumların incelendiği araştırmalarda öğrencilerin tutumlarının olumsuz olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Büyüköztürk, 1996; Cashin, Elmore, 2005; Elmore, Vasu, 1990; Fullerton, Umphrey, 2001; Wise, 1985). Araştırma yöntemleri dersine ilişkin tutumların incelendiği bir araştırmada öğrencilerin olumsuz tutumlara sahip olduğu sonucuna ulaşılmışken (Knutson vd., 1995), birçok araştırmada öğrencilerin olumlu tutumlara sahip olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Askew, Clavarino, Glasziou, Del Mar, 2001; Beard, Williams, 1992; Bennett, 1994; Cooke, Test, Heward, Spooner, Courson, 1993; Frierson, Hargrove, Lewis, 1993; Saracaloğlu, 2005; Saracaloğlu, Varol, Ercan, 2005; Saracaloğlu, 2008; Ravid, Leon, 1995; Walker, Cousins, 1994; Winans, Madhavan, 1992). Derse yönelik tutumların cinsiyete göre incelendiği araştırmalarda anlamlı bir farklılık bulunmadığı ifade edilmiştir (Saracaloğlu, 2008; Saracaloğlu, Varol, Ercan, 2005; Walker, Cousins, 1994; Winans, Madhavan, 1992).

Yapılan çalışmalarda öğrencilerin araştırma yöntemleri dersini almasının araştırmaya yönelik tutumlarını olumlu yönde etkilediği sonucu bulunmuştur (Cooke vd., 1993; Newman, 1994; Saracaloğlu, 2005; Saracaloğlu vd., 2005; Winans, Madhavan, 1992). Aynı şekilde araştırma yöntemleri dersini alan öğrencilerin araştırma yeterliliğinin olumlu şekilde etkilendiği ortaya çıkarılmıştır (Büyüköztürk, 1996; Nartgün vd., 2008; Piburn, 1992; Saracaloğlu vd., 2005).

Literatürdeki çalışmalar lisansüstü eğitim süresince öğrencilerin araştırmaya ve araştırma dersine yönelik tutumlarını ortaya koymaktadır. Aynı zamanda bilimsel araştırmaların tüm bilim alanlarındaki politika ve uygulamaları etkilemesi açısından önemi büyüktür (Karadağ, 2009). Bu açıdan araştırma yöntemleri dersinin lisansüstü eğitimde önemli bir yere sahip olduğu düşünülmektedir. Bu açıdan çalışmanın amacı sosyal bilimlerde, bilimsel araştırma yöntemleri dersinin öğretim üyelerinin görüşlerine göre incelenmesidir.

2. YÖNTEM

2.1. Model

Bilimsel araştırma yöntemleri dersinin öğretim üyelerinin görüşlerine göre incelenmesinin amaçlandığı bu çalışma, nitel araştırma yaklaşımlarından biri olan durum çalışması modeli kullanılarak desenlenmiştir. Durum çalışması, tek bir kişinin, dokümanın, durumun ya da olayın derinlemesine incelenmesi, var olan sorunların sistematik olarak ortaya koyulması ve sorunların çözümüne yönelik önerilerin sunulması amacıyla yapılan çalışmalardır (Yin, 2003).

2.2. Katılımcılar

Çalışmanın katılımcılarını Sosyal Bilimler Enstitüsü ve Eğitim Bilimleri Enstitüsü bünyesinde yüksek lisans veya doktora seviyesinde Araştırma Yöntemleri dersi yürüten 7 öğretim üyesi oluşturmaktadır. Amaçlı örnekleme yöntemlerinden ölçüt örnekleme ve maksimum çeşitlilik örnekleme yöntemleri kullanılan hibrit bir yöntemle dayanarak katılımcılar seçilmiştir. Ölçüt örnekleme, bir durumun derinlemesine incelenmesi için araştırmacının belirli örnek olay türlerini belirlemek istediğinde kullanılan bir yöntemdir (Neuman, 2007). Çalışmanın ölçütü "*son 5 yıl içerisinde lisansüstü düzeyde araştırma yöntemleri dersi yürütmüş olma*" olarak belirlenmiştir. Maksimum çeşitlilik örnekleme ise, araştırmacıların veri kaynaklarının sağlayacağı çeşitlilik ve bilgiyi artırmak amacıyla çok sayıda örneğe ulaştığı bir yöntemdir (Creswell, 2012). Maksimum çeşitliliği sağlamak adına, çeşitli anabilim dallarında görev yapıyor olmaları ve farklı akademik unvanlara sahip olmalarına dikkat edilmiştir.

2.3. Veri Toplama Araçları

Çalışmanın verileri literatür taraması sonucunda oluşturulmuş kavramsal çerçeveye uygun olarak hazırlanan yarı-yapılandırılmış bir görüşme formu ile toplanmıştır. Görüşme formu ilgili literatür incelemesi sonucu 12 açık uçlu sorudan oluşturulmuştur. Öncelikle taslak olarak hazırlanan form, alan uzmanları tarafından incelenmiş ve araştırmacılar tarafından gerekli düzeltmeler yapılmıştır. Görüşmeler, katılımcı öğretim üyesinin ofisinde bire bir olarak

gerçekleştirilmiş olup, ortalama 40 dakika sürmüştür, katılımcılardan izin alınarak görüşmeler ses kaydına alınmıştır.

2.4. Verilerin Analizi

Çalışma kapsamında elde edilen verilerin çözümlenmesinde içerik analizi türlerinden tümevarımcı analiz kullanılmıştır. Tümevarımcı analiz, kodlamaya dayalı içerik analizi ile belirlenen durumla ilgili gerçekler ve gerçekler arasındaki ilişkileri ortaya çıkarmak için yapılmaktadır (Yıldırım, Şimşek, 2005). Veriler, önceden belirlenmiş bir kodlama çerçevesine dayandırmadan yapılan bir kodlama süreci ile analiz edilmektedir (Braun, Clarke, 2019). İlk olarak araştırmacılar tarafından ses kayıtlarının yazılı dökümü yapılmış, sonrasında ayrı ayrı elde edilen verilerin kodlaması yapılmıştır.

Çalışmanın iç geçerliğini (inandırıcılığını) artırmak için katılımcılardan isim alınmayarak görüşlerini herhangi bir endişe veya korkuya kapılmadan samimiyetle ifade etmeleri sağlanmaya çalışılmıştır. Görüşme formu geliştirilirken ilgili literatür incelemesi sonucunda konu ile ilgili kavramsal çerçeve oluşturulmuştur. Sorular ve araştırmanın kavramsal çerçevesi kapsamında metnin farklı bölgelerinde benzer anlama gelebilecek kavramlar sınıflandırılarak anlamlı bütünler elde edilmiştir. Araştırmacılar tarafından sınıflandırılan ve aynı anlamı ifade eden cümleler/paragraflar arasında ortak yönler bulunarak temalar oluşturulmuştur. Temalar ve temaları oluşturan alt temaların kendi aralarındaki ilişkisi ile her bir temanın diğerleriyle ilişkisi kontrol edilerek bütünlük sağlanmıştır. Yapılan içerik analizinde temalar, ilgili kavramları kapsayacak kadar geniş ve ilgisiz kavramları dışarıda bırakacak kadar dar kapsamda belirlenmeye çalışılmıştır. Dış geçerlik ve güvenilirliği sağlamak için çalışma sürecine ayrıntılı şekilde yer verilmiştir.

3. BULGULAR

Çalışma kapsamında öğretim üyelerinin bilimsel araştırma yöntemleri dersine ilişkin görüşleri doğrultusunda, Şekil 1.de sunulduğu üzere 4 tema oluşturulmuştur. Bu temalar, öğretim üyelerinin görüşlerinden alıntılar yapılarak sunulmuştur.

Şekil 1. Temalar

364

IJSI 13/1
Haziran
June
2020

3.1. Öğretim Programı

Katılımcıların araştırma yöntemleri dersini öğretim programı olarak ele aldıklarında görüşlerini hedef, içerik, öğrenme-öğretme süreci ve değerlendirme boyutları altında toplamak mümkündür.

3.1.1. Amaç

Öncelikle öğretim üyeleri bu dersin amacına yönelik çeşitli görüşlere sahiptirler. Yüksek lisans düzeyinde verilen dersin amacı daha çok öğrencilerin tezlerini yazabilmelerini sağlamak olarak görülürken, doktora düzeyinde öğrencilere bağımsız araştırma yürütebilme konusunda bilgi ve beceri kazandırmak olarak görülmektedir.

Bizim amacımız orda şu oluyor. Yüksek lisans öğrencisiyse yüksek lisans tezini yapabilecek kadar. Oraya getirmek bile büyük bi mesele. Ders sayımızda sınırlı. Araştırmada bir tane ders var mesela. Yani şu olsa olur, sadece araştırma alanında bunun sosyalleşmesi, yetişmesi bütün aşamalarından gelmiş birisi olsa belki bir ders yetebilir. Çünkü öğrenciyi çok iyi takip edebilir, can alıcı noktaları verebilir ve defalarca aynı şeyi öğrettiği için bir birikimle oluşmuş olur. Materyaller birikimi de oluşmuş olur. O zaman belki olur, ama bizde o olmuyor. (ÖÜ-1).

Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri Dersinin Öğretim Üyelerinin Görüşlerine Göre İncelenmesi

Dersin ilk yarısında büyük ölçüde tartışma şeklinde sonra yaptığımız iş o günkü konu uygulamalı bir şekilde uygulama üzerinden hareket ederek. İkincisi araştırma yöntemleri dersi olduğu için özellikle kendilerinin mutlaka bir araştırma tasarımlarını bekliyorum. (ÖÜ-5)

Araştırma yöntemleri dersinin iki dönem alınmasının zorunlu olduğu durumlarda öğretim üyeleri dersi nicel ve nitel araştırma olmak üzere ikiye ayırdıklarından söz etmişlerdir. Bunun yanı sıra nicel ve nitel veri analizi konusuna değinebilmek için zaman ayırmaktadırlar. Bu süreçte sosyal bilimlerde yaygın kullanılan çeşitli istatistik paket programlarından faydalandıkları görülmektedir.

İlk dönem nicele ağırlık veriyorum. İkinci dönem nitel. Nicel araştırmanın sonunda bir ürün istiyorum. Nicel araştırma taslak makalesi. Diğerinde de nitel istiyorum. Kriterde kesinlikle görüşme yapmak. Alana inip birileriyle konuşmak ve görüşmeci olarak süreci nasıl orkestre etmeleri, yönetmeleri gerektiğini görmelerini istiyorum. (ÖÜ- 6)

İstatistik daha formüle aslında, ama formül üzeri gitmiyoruz sosyal bilimlerde genellikle istatistik araç olarak kullanıldığı için daha çok bilgisayar programı üzerinden gidiyoruz neyin ne zaman nasıl yapıldığını öğrenmesi yeterli. (ÖÜ-4)

3.1.2. İçerik

Öğretim üyeleri lisansüstü derslerde içeriği kendilerinin belirlediklerini ve ders izlencesi oluşturduklarını ifade etmişlerdir. Sosyal bilimlerde araştırma yöntemleri dersi kapsamında paradigmlar, problemi belirleme, amaç/hipotez yazma, araştırma modelleri, örnekleme, veri toplama araçları ve verilerin analizi, raporlama ve yayın etiği üzerinde durulduğu belirtilmiştir.

Dönemin ilk üçüncü haftasından itibaren konuşuyoruz zaten dersimizin konusu bir araştırma problemi belirleme ve araştırmayı sınırlandırma ve araştırma soruları ve hipotezleri yazma olduğu için bu aşamayı geçtikten sonra kendilerinden aynı şeyi istiyorum. Dönemin sonuna geldiğinde de bu araştırmayı desenlemiş veri toplama araçlarının geliştirmiş küçük bir uygulamasını yapıp raporunu yazmış olarak teslim ediyorlar. (ÖÜ-5)

Ders kapsamında birden çok makale, kitap ve kitap bölümleri, filmler öğrencilere çeşitli şekillerde sunulmaktadır. Bazı öğretim üyeleri ilk

haftalardan öğrencilere tüm materyalleri elektronik ortamda sağladığını ifade ederken, bir kısmı kaynak listesini paylaşarak öğrencilerin erişim sağlamasını beklemektedir.

Dersin ilk haftası, okumaların tamamı ve izlençe de pdf olarak öğrencilere veriliyor. (ÖÜ-4)

Türkçe kaynaklar kullandığımız için genellikle e-mail atarken link koyuyorum ya da herhangi bir ücretle edinebilecekleri bir şey varsa onu atılayıp gönderiyorum. Onun haricinde bu dersin ilk günü bilim nedir vs. konuştuktan sonra veri tabanlarını nasıl kullanılması gerektiğini gösterdim. (ÖÜ-6)

366

IJSI 13/1
Haziran
June
2020

Ders materyalleri açısından ise lisansüstü düzeyde tek bir ders kitabı kullanılmayacağı konusunda hemfikir olmakla birlikte, temel kaynaklar paylaşılsa bile, öğrencilerin tek bir kitaba bağlı kalarak ilerleme beklentisinde olmaları, öğretim üyelerinin içerik açısından zorlandıkları noktalardan biridir.

En büyük problemimiz şu dersin dizaynında %100 bi kitap takip etmiyor oluşum onları çok rahatsız ediyor. Neden çünkü. İstedikleri an bir şeye ulaşmak istiyorlar bunu ben birazda isteyerek yapıyorum. İstedikleri zaman bir şeye doğrudan ulaşmalarını istemiyorum, araştırmalarını istiyorum, sosyokültürel öğrenme sürecine dahil olmalarını istiyorum, sormalarını istiyorum. (ÖÜ-6)

3.1.3. Öğrenme- Öğretme Süreci

Öğrenme-öğretme sürecinde öğretim üyelerinin tamamının öncelikli beklentisi öğrencilerin derse hazırlıklı gelmesidir. Bunu sağlayabilmek adına ellerinden geleni yaptıklarını ifade etseler de, öğrencilerin beklenen düzeye varamadıkları düşünülmektedir.

Nitel araştırma konusu geldiğinden mesela iki tane film veriyorum bunları izleyip gelin diyorum ve sınıfta tartışmasını yapıyorum. Ben lisansta da bunu yapmaya çalışıyorum ama lisansta çok verimli olmuyor. ... O filmlerde ne var nitel veri nasıl toplanacağına ilişkin ipuçları var. Kitchen stories diye bir film var onu izleyip gelmelerini istiyorum. Neden çünkü orda bir evde gözlemin nasıl yapılmaması gerektiğini görüyorlar. Güzel bir film, sıkıcı ama iyi bir film. Onu izleyip geldiklerinde ben sınıfta tartışma yapabilmek istiyorum. Ben şeyi sevmiyorum, üç saat gideyim mir mir mir ders anlatayım

*Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri Dersinin Öğretim Üyelerinin
Görüşlerine Göre İncelenmesi*

onlarda otursun dinlesinler, üç saat sonrada dağılım bu bana hoca olarak zevk vermiyor. (ÖÜ-3)

Öğretim üyelerinin tamamının görüşleri dersin uygulamalı, yaparak-yaşayarak yürütülmesi konusunda paralellik göstermektedir. Bunu sağlayabilmek adına çeşitli sınıf içi ve sınıf dışı öğrenme etkinliklerini işe koşmaktadır. Genel anlamda bakıldığında ders kapsamında somut bir öğrenme ürünü olarak bir araştırma makalesi veya araştırma önerisinin sunulması bu durumun en önemli göstergesi sayılabilir.

Öğrencilerin yaparak yaşayarak öyle öğrenmesini sağlamak dolayısıyla araştırmayı tasarlamak yürütmek ve raporunu hazırlamak en etkili yöntemin bu olduğunu düşünüyorum. (ÖÜ-5)

Ürün geliştirmelerini istiyorum yapmadan istatistikte öyle araştırma yöntemleri de öyle yapmadan eline alıp sen kendin uygulamadan olmuyor. Kendinde biliyorsun dolayısıyla ben onlara o şansı vermek istiyorum yani on kişiden de olsa gitsin anketini toplasın ve onun nasıl bir sıkıntısı var onu görsün. Yazdığı sorunun anlaşılıp anlaşılmadığını görsün istiyorum. O yüzden yapması benim için çok önemli. (ÖÜ-3)

Dersin haftalık süresine yönelik görüşler incelendiğinde ise teorik olarak yeterli olduğu ancak uygulamalı bir ders için yeterli olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Dersin süresi aslında kısmen yetiyor kısmen yetmiyor diyebiliriz. Teorik anlamda yetiyor ama uygulama anlamında arkadaşların veya öğrencilerin makalelerini tek tek incelemek anlamında süre biraz dar geliyor (ÖÜ-4)

Derste en problemleri, anlaşılması zor konulardan birinin örnekleme yöntemleri olduğuna dair görüş birliğine varılmıştır. Bunun dışında nitel araştırma desenlerinin karıştırıldığı ve bilim felsefelerinin oturmaması ifade edilmiştir. Özellikle örnekleme yöntemlerinde temsil gücü yüksek, yansız örneklem seçiminin öğrenciler tarafından tam anlaşılmadığı belirtilmiştir. Öğretim üyelerinin bu konunun daha iyi öğrenilmesi için çeşitli etkinlikler hazırlama çabası içinde olduğu görülmüştür.

367

IJSE 13/1
Haziran
June
2020

En zoru öğrendikleri kavram örnekleme seçimi, çünkü orda biraz metot çok, kafayı çok yormaları gerekiyor. Bir de orada genelleme yapmak gibi bir olay var, mecburen genelleme yapmak için seçiyor. O yüzden en zor öğrendikleri bu. Çünkü diğerleri basamak basamak gidiyor, burada biraz kafa çalışmalarını gerekiyor. (ÖÜ-4)

Örnekleme çok sıkıntılı bir konu. En çok problem bu kısımda, araştırma yöntemleri alıyor ama örnekleme yansız seçtim diyor mesela. Yansız seçim bir kere hiç oturmuyor. O çok temel bir şey. O format hiç oturmuyor. (ÖÜ-1)

368

IJSE 13/1
Haziran
June
2020

Creswell in kitabının ilk kısmının felsefi tartışma yapar orası olmuyor mesela. Niye bilmiyorum. Hiçbir grupla olmuyor. Bunu niye anlatıyorsun diyorlar. O konu bilim felsefesi yok. (ÖÜ-3)

Nitel araştırma desenlerini birbirine çok karıştırıyorlar. Nicelde sorun yok. Durum çalışması ile eylem araştırmasını hep karıştırıyorlar. Önce durum çalışması yapıp durumu ortaya konması sonra eylem araştırması. Bu sıraya özen göstermeme rağmen isimlerini karıştırıyorlar. (ÖÜ-6)

Öğretim üyelerinin bir kısmı öğrencilerin dersin haftalık sorumluluklarını yerine getirmediğinden derse katılımın yeterli düzeyde olmadığı düşünülmektedir. Ancak bir kısmı da yapılan etkinliklerle öğrencilerin derse katılımını sağlayabildiklerini belirtmişlerdir.

Genel olarak öğrencinin katılımı çok iyi olmuyor. Birçok sebebi var. Bir tanesi materyal okuma dengesini çok iyi ayarlayamıyoruz herhalde. Ya da bizim öğrenciler çok okumaya istekli değil. Onun için çok katılım olmuyor. Bizimkiler için belki zorladığın zaman biraz artıyor bu katılım ama yine de çok aşırı katılımcı dememiz mümkün değil derse. (ÖÜ-1)

Öğretim üyeleri derse devam konusunda, yasal bir zorunluluk olması gerekmediği ancak öğrencilere sorumluluk kazandırılarak derse devamın sağlanması gerektiğini düşünmektedir. Devamsızlık sorunlarının temelinde ise lisansüstü öğrenimine devam eden bireylerin meslek hayatının yoğun tempoda olması görülmektedir.

Maalesef hepsi çalıştığı için ve öğretmenlik yaptığı için aynı öğrenciyi iki kere derste göremiyorum. Bi hafta biri geliyor, bi hafta biri. Bu da onların performansını düşürüyor. Çünkü konular hiyerarşik ve birbiriyile çok sıkı

Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri Dersinin Öğretim Üyelerinin Görüşlerine Göre İncelenmesi

bağlantılı ve bu yüzden her hafta bazı temel kavramları tekrar etmek zorunda kalıyorum ve konuları bu yüzden yetiştiremiyoruz. (ÖÜ-6)

Bu kişiler genellikle çalıştıkları için devam problemi ile karşılaşıyoruz. Baştan sıkı tuttuğumuz da bu zaten bitiyor, devam problemi en büyük problem. (ÖÜ-4)

3.1.4. Değerlendirme

Öğretim üyelerinin bir kısmı dersin değerlendirmesini somut bir çıktı olarak süreçte yürütülen araştırma ile gerçekleştirdiklerini, bir kısmı ise araştırmanın yanı sıra ara sınav ve dönem sonu sınavı yaptıklarını bildirmiştir. Öğretim üyelerinden bir tanesi ise dönem sonu başarı puanına yüzde kırk oranında etkili olacak bir öz değerlendirme formu kullanmaktadır.

Derste ödev anlamında aslında somut çıktılar üzerine gidiyoruz. Bir makale dersin içeriğine göre değişmekle birlikte. Araştırma önerisinden daha ziyade bir araştırma bitiriliyor bunun üzerine gidiyoruz, onlar son haftalarda bütün sınıf tarafından tek tek okunarak değerlendirme yapılıyor aslında hakem değerlendirmesi gibi düşünülebilir (ÖÜ4)

Final sınavının yanında 30-40 tane yeterlik var. 1-5 arası kendilerini puanlıyorlar. Öz değerlendirme %40 oranında etkili. (ÖÜ2)

Öğrenme-öğretme sürecinin neredeyse her haftasında araştırma okuma, yansıtıcı düşünme yazıları, makale inceleme/değerlendirme ve film izleme gibi ödevler verildiği ve bu ödevlerin yıl sonu değerlendirmesine katıldığı ifade edilmiştir.

Haftada bir gün çalışmakla zaten bir gün bakmakla zaten araştırmacı olunmaz. Araştırmacı kimliği edinilemez bunları da ortadan kaldırmaya yönelik günlük ödevler vermeye çalışıyorum mini ödevler vermeye çalışıyorum. Bunları da araştırmacı günlüklerine not olarak yazmalarını istiyorum. (ÖÜ6)

Gücümün yettiği ölçüde dönem boyunca birden çok analizin işe koşulduğu üç ya da dört tane ağır ödevim var. Ve ödevlerde gerçekten arkadaşların çok ileri düzeyde analiz yapmaları çıkarım yapmaları gerekiyor çünkü farklı derslerde farklı analizler konuşmuşum, ama ödev aynı anda birden fazla

analizi bilmeyi gerektiren ve bir üst düzeye taşımaya gerektiren bir ödev oluyor. (ÖÜ7)

Öğretim üyeleri dersin daha verimli olabilmesi için verilen ödevlerin yoğunlaştırılması konusunda hemfikirdir. Ancak bu durumu sağlayabilmenin öğretim üyesi açısından zorluğu tartışılmıştır. Zira verilen ödevlerin öğretim üyelerinin iş yükünü artıracığı bir gerçektir.

Öğrenciye çok fazla ödev vermelisin, ama bunun da takibini yapamıyoruz. Böyle bir sıkıntı var. Şimdi şöyle söyleyeyim. Bir taraftan yönetim görevim var. Katılmam gereken toplantılar var. (ÖÜ1)

370

IJSE 13/1
Haziran
June
2020

Çok yoruluyoruz ödevde derste bildiği her şeyi bilmek zorunda ve farklı haftalarda aynı anda kullanmak zorunda olacağı bir ödev hazırlamam gerekiyor. Tabi bu benim başıma şöyle dert oluyor problemleri veri setleri bulmam gerekiyor, katılımcı bağlamında kalabalık, değişken sayısı bağlamında kalabalık veri setleri bulmam gerekiyor. (ÖÜ7)

Alternatif değerlendirme konusunda başarısız girişimleri bulunan öğretim üyeleri, bu araçları kullanma konusunda kültürel yapıyı neden olarak göstermekte ve ümitsiz görünmektedir.

Şu an online bir dersim de var. Onlarla yüz yüze haftada bir görüşüyoruz düşün yarım saat bir saat. Onlarla da olmuyor. Türk insanının genel bir öğrenme alışkanlığı var geleneksel onu kıramıyorsun işte. Diyorum ki bakın burda bir tartışma ortamı açtım. Buraya sorularınızı yükleyin herkes birbirine geribildirim ve böyle hepimiz en azında farklı skalada o alandan bu alandan farklı ya da farklı kişilerin geliştirdiği örnekleri görelim birbirimize de geri bildirim verelim. Olmuyor. Ama bunu yurtdışında çok kolay yapıyorsun. Hatta not olarak verebiliyorsun. (ÖÜ-3)

3.2. Öğrenci

Öğretim üyelerinin görüşlerine göre öğrencilerden kaynaklanan birçok faktör araştırma yöntemleri dersinin yürütülmesi üzerinde etkilidir. Bunlardan ilki öğrencilerin lisansüstü eğitim öncesinde aldıkları eğitimin benzer nitelikte olmaması ve sınıfların oldukça heterojen bir nitelikte olmasıdır. Bu durum, kimi öğrencilerin öğretimin tekrarından sıkılmasına kimi öğrencilerin ise öğretimin

*Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri Dersinin Öğretim Üyelerinin
Görüşlerine Göre İncelenmesi*

hızına yetişememesine neden olmaktadır ve öğrencilerin bireysel hızlarında ilerleyebilmeleri mümkün görülmemektedir.

Bunlar ilk geldikleri ders, ilk hafta sordum. Kimisi YÖK ün eski öğretim programlarından, kimisi yeniden mezun. Yeniden mezun olanlar bilimsel araştırma yöntemleri dersini almışlar lisansta diğerleri almamışlar. (ÖÜ-6)

Teknik bir ders daha önce çoğunun bununla ilgili bir eğitimi yok altyapısı yok....Doktorada bir temelleri var sonuçta. Yüksek lisans yaptılar kimisinin bazı makaleleri var..... Normalde homojen sınıflara karşıym aslında, özellikle üst seviyede homojen sınıflar oluşturmak daha iyi. (ÖÜ-4)

Öğretim üyeleri lisansüstü eğitimde yabancı dilin önemine vurgu yaparak, bu dersin yalnızca Türkçe kaynaklar kullanılarak yalnızca belli bir seviyede yürütülebileceğine inanmaktadırlar.

Şöyle bir problemimiz var, bizim lisansüstü öğrencilerimizin yabancı dil puanları 40 civarında ve onların önüne İngilizce bir kaynak koymamız mümkün değil. (ÖÜ-6)

Araştırma yöntemlerinin yüksek lisans, doktora tez çalışması ve ilerde yapılacak makale gibi akademik çalışmalarda öneminin farkında olmalarından dolayı öğrencilerin derse yönelik motivasyonlarının yüksek olduğunu düşünen öğretim üyeleri bulunmaktadır.

Çocuklar en azından şunu biliyor ki bu derse benim için gelmiyor kendisi için geliyor. Ya asistan ya işte bir şey hani bir üniversitede ya da en azından hadi gel tez yaz diyecekler. Dolayısıyla işine yarayacak bir şey. O yüzden motivasyonları yüksek. Ben yüksek lisans derslerimde oflama puflama sıkıntı hissetmiyorum. Ama bunu tartışma tarzı olmasına borçluyum. (ÖÜ-3)

Lisansüstü eğitimde öğrencilerin daha fazla öğrenme sorumluluğu alması beklenirken, eski alışkanlıkların sürdürüldüğü ve yalnızca geçer not alabilmek için derslere devam edildiği şeklinde olumsuz bir algı ortaya konmuştur.

Biz şuna alışmışız öğrenme dediğin şey bilir gelir anlatır sen kafanın içine alırsın ya da almazsın. Öğrenme öğretmenin sorumluluğundadır. Davranışçı. Bu işin sorumlusu hoca. Öbüründe ise benim yapabileceğim bir şey var mı diyor sana gelip? Bir hafta geçti nerdesin, diye hesap soruyor. Kendi sorumluluğumuzu almıyoruz. Yüksek lisansta bunu biraz

371

IJSE 13/1
Haziran
June
2020

yakalıyoruz. Biliyorsun ki senin için bu kardeşim. İşin bu. Kaçışın yok kaçmaman lazım. (ÖÜ-3)

Yani bu şöyle bir şey araba sürmek gibi arabayı çok güzel sürüyor, ama araba yolda kaldığı zaman ne yapacaklarını bilmiyorlar. (ÖÜ-4)

Lisansüstü eğitimin önemi açısından bakıldığında ise, öğretim üyelerinin bir kısmı öğrencilerin özellikle yüksek lisansta düşük bir farkındalığa sahip olduklarını düşünmektedir. Ancak doktora düzeyinde benzer bir olumsuzluk görülmemektedir.

372

IJSI 13/1
Haziran
June
2020

Ben bir öğrencime sordum niye lisansüstü eğitim yapmak istiyorsun. Şunu söylüyor, okulun önünden geçiyorduk şurada lisansüstü eğitim açık mıdır diye sordum geldim enstitü açılmış başvuru yaptım. Okulun önünden geçerken başvuru yapmış, onu yapmayı istemekle hadi bunu da yapayım demek arasında çok fark var. (ÖÜ-6)

3.3. Öğretim Üyesi

Öğretim üyelerinin kendileri açısından en çok üzerinde durdukları noktalar, dersin çok büyük hazırlık gerektirmesi ve hali hazırda fazla ders yükleri olmasıyla birlikte yeterince zaman ayıramamalarıdır. Her biri ders yüklerinin daha az olması durumunda dersi çok daha verimli yürütebileceğine inanmaktadır.

Gerçekten ödev beni çok yoruyor çok büyük yük, boş vakitlerim ödev okuyarak geçiyor, dönüt vermeyle geçiyor. Çok çok fazla benden götürüyor açıkçası, ama ödevler bittikten sonra öğrencilerin geldiği durumu sonraki derslerde katılımlarını cümlelerindeki kalite yükselişini ve ödevlerde başardıkları ve aslında sınıfta yapamadığı şeyi ödevde başardığını gördükçe de diyorum ki bu dersin hakkıyla işlenmesi için ödev şart. (ÖÜ-7)

Aslında temel mantık hocaların dersinin fazlalığından kaynaklanıyor. Yani örnek veriyorum bu dönem sadece benim iki dersim olsa bütün yoğunluğu o iki derse verebilirim. Dolayısıyla internet ortamında veya ders yönetim sistemi ortamını düzgün bir şekilde yönetebilirsin, eklemeler yapabilir, tartışma grupları yapabilir, tartışmalar yapabilirsin. Bu önemli bir şey, makalelerin üzerinde derse gelmeden önce tartışma yapabilirsin, ama ders saati çok olduğu zaman ders grubu çok olduğu zaman bunu yapmanın imkânı yok. Çünkü altından kalkacak gücüm yok (ÖÜ-4)

Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri Dersinin Öğretim Üyelerinin Görüşlerine Göre İncelenmesi

Dersim yüküm fazla olsa çok zor olurdu. Bazı derslerde geçen yıldan kalma ders notları materyalleri kullanarak hiç hazırlanmadan yürüttüğüm dersler var. Ama araştırma yöntemleri dersinde iki yıl ara vermekle birlikte, çok uzun sürede girdim yüksek lisansta. Ona rağmen hazırlık yapmam gerekiyor. Yarım günümü harcıyorum (ÖÜ-5)

Araştırma yöntemleri dersinin diğer derslere kıyasla daha fazla hazırlık gerektirmesinin öğretim üyeleri arasında istenmeyen ders konumuna düşmesine neden olduğu belirtilmiştir.

Hocalar arasında da istenmeyen ders durumunda. Tabii, yükü çok fazla. Hazırlık çok fazla, çok fazla hazırlık gerektiriyor. Kaynak sıkıntısı da var... Amerika'dan geldim İstatistik ve araştırma derslerini verdiler, onlara girdik, yani kimsenin girmedığı derslere. (ÖÜ-1)

Araştırma yöntemleri bir çalışma alanı olarak ele alındığında, uzmanlaşmanın önemli olduğu vurgulanmıştır. Aynı zamanda her bir alan sosyal bilimler kapsamında yer alsın da, her bir alanın kendine özgü yöntemlerinin o alanda yetişmiş bir öğretim üyesi tarafından anlatılmasının çok daha etkili olacağı ifade edilmektedir.

Araştırma yöntemleri bağımsız bir çalışma alanıdır. Öğretim üyelerinin niteliği de önemli. Bu ders çok korkulan bir ders genelde. (ÖÜ-2)

Şöyle bir sıkıntı var, uzmanlaşma olmadığı için. Ölçmeci olsa araştırmaya da çok iyi hâkim olan, o dersi ona vermek lazım. Daha eskiden biz vermeden önce İstatistik bölümünden hocalar gelip İstatistik anlatıyormuş, o da öğrenciye gerekli değil. Çünkü istatistik teorisini anlatıyor. O da öğrenciye çok yararlı olmuyor. Bizde de işte ölçmeci olmadığı için hakikaten sıkıntılı bir ders. (ÖÜ-1)

3.4. Kaynaklar

Enstitü veya fakültelerde dersliklerin küçük grup etkileşimine izin verecek nitelikte olmadığı belirtilmiştir. Bunun yanı sıra nitelikli olduğu düşünülen ders materyallerinin alan dışı olması nedeniyle kullanılmadığı ve mümkünse her bir alanda materyal birikiminin sağlanması gerektiğinin altı çizilmiştir.

Bizim U şeklinde oturacağımız, benim onların tam karşısında oturacağımız, doğrudan yüz yüze etkileşime geçebileceğimiz bir ortam yok (ÖÜ-6)

Ekonomiciler bambaşka şekilde anlatıyor, eğitimciler bambaşka şekilde anlatıyor, psikolojidekiler bambaşka şekilde anlatıyor, yani tarz çok değişiyor ön bilgiler çok değişiyor. Dahası öyle videolar var ki şey değil, bir eğitimcinin asla anlamayacağı değişkenlerle çekilmiş video harika mesela Andy Field'in videoları da güzeldir, güzelde anlatır eğlenceli de biridir. Ama mesela bazı değişkenlerini bir eğitimcinin anlaması imkânsız. Ya da bazı Hintli Çinli hocalar var, yapısal eşitlik modeli ve lojistik regresyonla alakalı videolar paylaşıyorlar tamamen ekonomi terminolojisi. (ÖÜ-7)

374

IJSI 13/1
Haziran
June
2020

Kaynak sıkıntısı da var. Yani işte şimdi bir kitabı çeviriyoruz. Ama o da bir tane kaynak. Biraz daha o lisansüstü eğitimde kısmen uygun, ama birçok şeyi farklı kaynaklardan vermek lazım. Tek başına yeterli değil. (ÖÜ-1)

Lisansüstü eğitimde, önceki kademelere göre sınıf mevcutlarının daha az olduğu bilinmektedir. Bunun yanı sıra uygulama yapılması gereken benzer dersler için de mevcut durumdan daha da az öğrenci ile çok sayıda etkinlik gerçekleştirilebilecektir.

Bizim sınıflarımız kalabalık. Kalabalık olduğu için her öğrenciye ulaşmak biraz zor oluyor ama şu var orta noktadan gittiğimiz zaman İlerde belli bir süreden sonra zaten olur ve alıyorlar olamayanlar zaten dersten kalıyorlar. (ÖÜ-4)

Uygulama ve gayri resmi öğrenme ortamlarını çok iyi değerlendirmek lazım sınıflarda ben bu dönem çok şanslıyım üç kişi olması hasebiyle. Tabi biliyorum 40-45 kişilik de araştırma dersi sınıfları var. O sınıflarda yaşantıyla gerçekleşecek tecrübe çok mümkün olmuyor. (ÖÜ-5)

TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

Sosyal bilimlerde araştırma yöntemleri dersinin öğretim üyelerinin görüşlerine göre incelenmesinin amaçlandığı bu çalışmada, öğretim üyelerinin görüşleri öğretim programı, öğrenci, öğretim üyesi ve kaynaklar olmak üzere 4 tema altında ele alınmıştır.

İlk olarak öğretim programı teması altında amaç, içerik, öğrenme-öğretme süreci ve değerlendirme alt temalarına yer verilmiştir. Dersin

*Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri Dersinin Öğretim Üyelerinin
Görüşlerine Göre İncelenmesi*

amacı öğrencilere tez ve araştırma makalesi hazırlamaya yönelik araştırma yeterliklerinin kazandırılması şeklinde ifade edilmiştir. Araştırma eğitimi ile, bireylere hem araştırma yeterliği hem de bilimsel tutum ve davranışların kazandırılması amaçlanmaktadır (Saracaloğlu, 2005; Taşdemir, Taşdemir, 2011). Bu bağlamda bilimsel tutum ve davranışlarının kazandırılması öğretim üyelerinin ders kapsamında sorumluluklarından biri olarak görülmektedir (Erdem, 2007). Yapılan çalışmalar, araştırma yöntemleri dersi alan lisansüstü öğrencilerin araştırmaya yönelik tutumlarının olumlu olduğunu göstermektedir (Saracaloğlu vd., 2005; Newman, 1994).

Ders kapsamında bilim felsefesi, bilimsel paradigmlar, problem belirleme, amaç/hipotez yazma, nicel/nitel araştırma modelleri, örnekleme teorisi, veri toplama araçları, ölçek geliştirme, nicel/nitel verilerin analizi, raporlama ve yayın etiğine yönelik kazanımlar bulunmaktadır. Çeşitli lisansüstü programlarda araştırma yöntemleri dersi farklı şekillerde yer almaktadır. Güz ve bahar olmak üzere iki yarıyıldadır; zorunlu veya seçmeli, araştırma yöntemleri ve istatistik olmak üzere bütünleştirilmiş dersler yoluyla verilebilmektedir. Bu bağlamda dersi yürüten öğretim üyesi, dersin kapsamını belirlemekte ve kazanımlara ulaştıracak ders içerikleri hazırlamaktadır. Ders içerikleri büyük ölçüde haftalık okumalar olarak belirlenmekte; kitap, makale ve filmlerden kaynak listesi ders öncesinde öğrencilere sunulmaktadır.

Öğrenme-öğretme süreci alt teması, çalışma kapsamında en çok görülmeye yer verilen alt tema olmuştur. Süreçte yaparak-yaşayarak verimli öğrenmenin sağlanabilmesi için gerçek araştırma uygulamalarına verilen önem vurgulanmıştır. Ancak bu uygulamaların gerçekleştirilmesi sırasında karşılaşılan birçok sorun bulunmaktadır. Bu kapsamda ele alınan sorunlar öğrencilerin derse hazırlıklı olmaması, derse katılımın az olması, devamsızlık ve haftalık ders saatinin yetersiz olması şeklindedir. Lisans öğrencileriyle yapılan bir çalışmada öğrenciler derste yeterince uygulama yapılmadığına ilişkin görüş bildirmişlerdir (Küçüköğlü, Taşgın, Çelik, 2013).

Öğretim üyelerinin çoğunluğu örnekleme yöntemleri konusunun en zor anlaşılan konu olduğunu ifade etmişlerdir. Baltacı (2018), özellikle nitel araştırmalarda sıklıkla örneklem seçiminde hatalarla karşılaşıldığını belirtmektedir. Bu hataların, nitel araştırmanın yerleşmemiş olması veya araştırmacının acemiliğinden kaynaklandığı

375

IJSE 13/1
Haziran
June
2020

düşünülmektedir (Rubin, Babbie, 2016). Öğrencilerin, örnekleme yöntemleri konusunda yeterlik sahibi olmadan yapacağı çalışmalarda, evreni temsil gücü düşük örneklem veya evreni temsil etmeyen örneklem belirlenebilir ve dolayısıyla hatalı sonuçlara ulaşma riskiyle karşı karşıya kalınabilir.

Değerlendirme alt teması kapsamında, öğretim üyeleri sıklıkla haftalık okuma ve yansıtıcı düşünme yazıları vb. şekilde ödevlere yer verdiklerinin, dönem ortası ve sonunda sınav yaptıklarının ve aynı zamanda gerçekleştirilmesi planlanan araştırma veya araştırma önerisinin yıl sonu değerlendirmesine katıldığına altını çizmişlerdir. Salt bir ölçme-değerlendirme anlayışından çok, ödevler aracılığıyla araştırmacı kimliği kazandırılmaya odaklanılmıştır. Fakat, süreç değerlendirmenin sıklıkla yapılması öğretim üyelerine ekstra iş yükü anlamına gelmektedir.

Araştırma yöntemleri dersinin yürütülmesinde öğrencilerle ilgili faktörlere değinilmiştir. Öğrencilerin lisansüstü eğitim öncesinde aldıkları eğitimin ve dolayısıyla önbilgilerinin farklılaşması, derslerin yürütülmesini zorlaştırmaktadır. Bu durum farklı programlarda araştırma kültürünü etkileyebilecek derslerin zorunlu olarak verilmemesinden kaynaklanabilmektedir (Saracaloğlu, 2008). Yine de yüksek lisans öğrencileri ve doktora öğrencileri karşılaştırıldığında, doktora öğrencisinin önbilgileri açısından homojen ve araştırma konusunda daha yetkin oldukları görülmektedir (Saracaloğlu vd., 2005).

Öğrencilerin yeterince sorumluluk almadığı, lisansüstü eğitimin önemini fark etmediği ve düşük motivasyona sahip olduğu konusunda eleştiriler göze çarpmaktadır. Bu doğrultuda araştırma dersi ve araştırmaya yönelik tutumların ön plana çıktığı düşünülebilir. Araştırmaya yönelik deneyimi ile araştırma tutumları arasında pozitif bir ilişki (Saracaloğlu vd., 2005; Bennett, 1994; Walker, Cousins, 1994; Winans, Madhavan, 1992) olduğundan yola çıkılarak, ders kapsamında öğrencilerin deneyim kazanmasını sağlayacak uygulamalar ile öğrencilerin tutumlarının daha olumlu olması sağlanabilir. Aynı zamanda kurumsal anlamda sağlanacak araştırma kültürü ve araştırmacı kimliği kazandırılması olumlu tutumlar geliştirmek açısından yararlı olacağından (Yavuz Konokman, Tanrıseven, Karasolak, 2013); öğrencilere kurumsal teşvik uygulamaları düzenlenebilir. Eğitim araştırmaları açısından

*Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri Dersinin Öğretim Üyelerinin
Görüşlerine Göre İncelenmesi*

bakıldığında, öğretmenlerin aktif bir planlayıcı, uygulayıcı ve tüketici olarak görev almaları mesleki bilgi ve becerilerine de katkı sağlayacaktır (Çepni, Küçük, Gökdere, 2002; Tomakin, 2007).

Öğretim üyeleri araştırma yöntemleri dersine çok fazla zaman ayıramadıkları konusunda açıklama yapmışlardır. Bunun yanı sıra dersi verebilecek öğretim üyesinin uzmanlığının önemli olduğu vurgulanmıştır. Benzer şekilde lisans öğrencileri, araştırma yöntemleri dersini veren öğretim üyelerinin alanında uzman olmadıklarını düşünmektedirler (Küçüköğlü vd., 2013). Onwuegbuzie ve Daniel (2003) araştırmalarda yapılan hataların nedenlerinden birinin, dersi uzmanlık alanı olmayan öğretim elemanları tarafından verilmesi olduğunu bildirmişlerdir.

Kaynaklar açısından ise sınıfların kalabalık olması, dersliklerin fiziksel düzeninin yüz yüze etkileşime izin vermemesi ve uygun kaynak yetersizliği şeklinde sorunlar tespit edilmiştir. Bu sorunlar ancak lisansüstü eğitimin niteliğinin geliştirilmesi yoluyla çözülebilir.

Bu çalışma sonucunda öğretim elemanlarının sosyal araştırma yöntemleri dersine ilişkin görüşleri belirlenmiştir. Çalışma yalnızca öğretim üyelerinin derse yönelik görüşlerini içermesi bakımından sınırlıdır. Çalışma bulgularına göre araştırmacı ve uygulamacılara şu öneriler yapılabilir:

- Bu çalışmada belirlenen sorunları çözmeye yönelik bir öğretim tasarımı yapılabilir.
- Çalışma yüksek lisans ve doktora düzeyinde öğrencilerin görüşleri alınarak gerçekleştirilebilir.
- Araştırma kültürünü geliştirmek amacıyla öğrenci ve öğretim üyelerinin kongrelere katılımı teşvik edilebilir.
- Lisansüstü eğitimde araştırma yöntemleri dersinin haftalık saati arttırılabilir.
- Araştırmacı kimliğinin kazandırılması ve araştırma deneyiminin arttırılması adına, öğrencilerin araştırma süreçlerine aktif katılımı sağlanmalıdır.
- Araştırma yöntemleri ders öğretim programının belli periyotlarla güncellenmesi sağlanmalıdır.

KAYNAKÇA

Askew, Deborah A.; Clavarino, Alexandra M.; Glasziou, Paul P.; Del Mar, Christopher B. (2002). "General Practice Research: Attitudes and Involvement of Queensland General Practitioners". *Medical Journal of Australia*, 177(2), 74-77.

Baltacı, Ali (2018). "Nitel Araştırmalarda Örnekleme Yöntemleri ve Örnek Hacmi Sorunsalı Üzerine Kavramsal Bir İnceleme". *Bitlis Eren Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 7(1), 231-274.

Beard, John D.; David L. Williams (1992). "A Survey of Practitioners' Attitudes toward Research in Technical Communication". *Technical Communication*, 39(4), 571- 81.

Bennett, Christene K. (1994). "Promoting Teacher Reflection through Action Research: What Do Teachers Think?". *Journal of Staff Development*, 15(1), 34-38.

Braun, Virginia; Clarke, Victoria (2019). "Psikolojide Tematik Analizin Kullanımı". Şad, S. N.; Ozer, N.; Atli, A. (Çev.). *Eğitimde Nitel Araştırmalar Dergisi - Journal of Qualitative Research in Education*, 7(2), 873-898. doi: 10.14689/issn.2148-2624.1.7c.2s.17m

Büyüköztürk, Şener (1996). "Türk Yükseköğretiminde Araştırma Eğitimi", (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Cashin, Susan E.; Elmore, Patricia B. (2005). "The Survey of Attitudes toward Statistics Scale: A Construct Validity Study". *Educational and Psychological Measurement*, 65(3), 509-524.

Cooke, Nancy L.; Test, David W.; Heward, William L.; Spooner, F.; Courson, Frances H. (1993). "Teachers' Opinions of Research and Instructional Analysis in the Classroom". *Teacher Education and Special Education*, 16(4), 319-329.

Creswell, John W. (2012). *Planning, Conducting, and Evaluating Quantitative and Qualitative Research*. Boston: Pearson.

Çepni, Salih; Kuçuk, Mehmet; Gökdere, Murat (2002). "Hizmet Öncesi Öğretmen Eğitimi Programlarındaki Araştırmalara Yönelik Derslerin İncelenmesi". *V. Ulusal Fen Bilimleri ve Matematik Eğitimi Kongresi*, 16-18 Eylül 2002, ODTU Kültür ve Kongre Merkezi, Ankara.

Elmore, Patricia B.; Vasu, Ellen S. (1980). Relationship between Selected Variables and Statistics Achievement: Building a Theoretical Model. *Journal of Educational Psychology*, 72(4), 457-467.

Erdem, Ali Rıza (2007). "Öğretim Üyesinin Bilim İnsanı Yetiştirme Sorumluluğu Ve Bu Sorumluluğun Gerektirdiği Mesleki Etik". *Akademik Dizayn Dergisi*, 1(2), 77-81.

**Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri Dersinin Öğretim Üyelerinin
Görüşlerine Göre İncelenmesi**

- Frierson, Henry T.; Hargrove, Byron K.; Lewis, Nicole R. (1994). "Black Summer Research Students' Perceptions Related to Research Mentors' Race and Gender". *Journal of College Student Development*, 35(6), 475-480.
- Fullerton, Jami A.; Umphrey, Don (2001). "An Analysis of Attitudes toward Statistics: Gender Differences among Advertising Majors". *Annual Meeting of the Association for Education in Journalism and Mass Communication Konferansı'nda sunulan bildiri*, Washington DC.
- Karadağ, Engin (2009). "Eğitim Bilimleri Alanında Yapılmış Doktora Tezlerinin Tematik Açısından İncelenmesi". *Ali Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 10(3), 75-87.
- Karadağ, Engin (2010). "An Analysis of Research Methods and Statistical Techniques Used by Doctoral Dissertation at the Education Sciences in Turkey". *Current Issues in Education*, 13(4).
- Knutson, Debra S. and others. (1995). "Meta Research: Researching Student Researchers' Methods". *Paper presented at the Annual Meeting on Rhetoric and Composition. 14th, University Park, PA, July 12-15, 1995.*
- Küçüköğlü, Adnan; Taşgın, Adnan; Çelik, Nilay (2013). "Öğretmen Adaylarının Bilimsel Araştırma Sürecine İlişkin Görüşleri Üzerine Bir İnceleme". *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 173(173), 11-24.
- McMillan, James H.; Schumacher, Sally (2006). *Research in Education: Evidence Based Inquiry*. Boston, MA: Brown and Company.
- Nartgün, Zekeriya; Uluman, Müge; Akın, Ç.; Çelik, Tülay; Çevik, C.; Şanlı, H.; Gülözer, A. (2008). "Öğretmen Adaylarının Bilimsel Araştırma Öz Yeterliklerinin İncelenmesi". 17. Eğitim Bilimleri Kongresi. 1-3 Eylül 2008, Sakarya Üniversitesi.
- Neuman, Lawrence W. (2007). *Toplumsal Araştırma Yöntemleri: Nitel ve Nicel Yaklaşımlar*. Özge, S. (Çev.), İstanbul: Yayın Odası.
- Newman, Kathryn A. (1994). "Researching Teachers in Residence: Bringing More minority Teachers and Preservice Teachers into the Research Arena". *Paper presented at the Annual Meeting of the American Educational Research Association. New Orleans, LA, April 4-10, 1994.*
- Onwuegbuzie, Anthony J. (2002). "Common Analytical and Interpretational Errors in Educational Research: An Analysis of the 1998 Volume of the British Journal of Educational Psychology". *Educational Research Quarterly*, 26, 11-22.
- Onwuegbuzie, Anthony J.; Daniel, Larry G. (2003). "Typology of Analytical and Interpretational Errors in Quantitative and Qualitative Educational Research". *Current Issues in Education*, 6(2).
- Piburn, Michael D. (1992). "Teaching a Hypothesis Testing Strategy to Prospective Teachers". *Journal of Science Teacher Education*, 3(2), 42-46.

Ravid, Ruth; Leon, Marjorie R. (1995). "Students' Perceptions of the Research Component in Master's Level Teacher Education Programs". *Paper presented at the Annual Meeting of the American Educational Research Association. San Francisco, CA, April 18-22, 1995.*

Rubin, Allen; Babbie, Earl R. (2016). *Empowerment Series: Research Methods for Social Work*. Cengage Learning.

Saracaloğlu, Asuman Seda (2005). "Beden Eğitimi Öğretmeni Adaylarının Araştırmaya Yönelik Tutumları ve Deneyimleri ile Araştırma Başarıları Arasındaki İlişki". *Gazi Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 4, 13-32.

Saracaloğlu, Asuman Seda (2008). "Lisansüstü Öğrencilerin Akademik Güdülenme Düzeyleri, Araştırma Kaygıları ve Tutumları ile Araştırma Yeterlikleri Arasındaki İlişki". *Yüzcüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2(5), 179 - 208.

Saracaloğlu, Asuman Seda; Varol, S. Rana; Ercan, İlke Evin (2005). "Lisansüstü Eğitim Öğrencilerinin Araştırma Kaygıları, Araştırma ve İstatistiğe Yönelik Tutumları ile Araştırma Yeterlikleri Arasındaki İlişki". *Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, 17 (Özel Sayı), 187- 199.

Taşdemir, Mehmet; Taşdemir, Adem (2011). "Öğretmen Adaylarının Bilimsel Araştırmaları İnceleme Yeterlikleri/Scientific Research Review Competences of Prospective Teachers". *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 26, 343.

Tomakin, Ercan (2007). "Bilimsel Araştırma Yöntemleri Dersinin Etkin Öğretmesinin İncelenmesi". *Atatürk Üniversitesi Kâzım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 16, 37-65.

Walker, Cheryl A.; Cousins J. Bradley (1994). "Influences on Teachers' Attitudes toward Applied Educational Research". *Paper presented at the Annual Meeting of the American Evaluation Association. Boston, MA, Nov, 1994.*

Winans, Karen S.; Madhavan, Suresh (1992). "Some Factors Influencing Undergraduate Pharmacy Students' Perceptions of and Attitudes toward Research Related Activities". *American Journal of Pharmaceutical Education*, 56(1), 29-35.

Wise, Steven L. (1985). "The Development and Validation of a Scale Measuring Attitudes toward Statistics". *Educational and Psychological Measurement*, 45, 401-404.

Yavuz Konokman, Gamze; Tanrıseven, Işıl; Karasolak, Kürşat (2013). "Öğretmen Adaylarının Eğitim Araştırmalarına İlişkin Tutumlarının Çeşitli Değişkenlere Göre İncelenmesi". *Journal of Kirsehir Education Faculty*, 14(1), 141-158.

*Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri Dersinin Öğretim Üyelerinin
Görüşlerine Göre İncelenmesi*

Yıldırım, Ali; Şimşek, Hasan (2005). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Yin, Robert K. (2003). *Case Study Research*. London: Sage Publications.

381

IJSl 13/1
Haziran
June
2020

SUMMARY

Scientific research are important in terms of affecting scientific policies and practices. In many fields, research methods courses are included in the postgraduate curriculum as a compulsory course. Research education aims to create scientific awareness of individuals and society by providing individuals with scientific attitudes and behaviors and competencies for research. Research methods course success, and also, attitudes towards research and research experience; are the factors that affect the research competence of individuals. Studies in the literature reveal the attitudes of students towards research and research course during postgraduate education. In this respect, the aim of the study is to examine the scientific research methods course in the social sciences according to the opinions of the faculty members.

382

IJSI 13/1
Haziran
June
2020

This study was designed using a case study model, one of the qualitative research approaches. The participants of the study consist of 7 faculty members who are conducting Research Methods courses at master or doctorate level within the Institute of Social Sciences and Institute of Educational Sciences. Participants were selected by using criterion sampling and maximum diversity sampling methods from purposive sampling methods. The data of the study were collected through interviews with faculty members. Inductive analysis, one of the content analysis types, was used to analyze the data.

Within the scope of the study, in line with the opinions of the faculty members regarding the scientific research methods course, 4 themes were created: (i) curriculum, (ii) student, (iii) faculty and (iv) resources. Under the curriculum theme, the sub-themes of aim, content, learning-teaching process and evaluation are included. It was seen that the opinions of the faculty members were mostly related to the problems experienced. It is frequently emphasized that lack of participation, absenteeism, and inadequate weekly class hours. Different educational background and thus varying prior knowledge of the students before postgraduate education makes it difficult to conduct the courses. There are criticisms that students do not take enough responsibility, do not notice the importance of postgraduate education and have low motivation. Instructional designs can be made to solve the problems identified in future research. The study can be carried out by taking the opinions of students at the master and doctorate levels.